

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Tekniikka, ympäristö ja talous

KESTÄVÄN MATKAILUN OPAS

Alanen Veera, Hallvar, Anna, Janatuinen Kirsi, Jokela Niina, Kelloniemi Leena-Kaisa, Kosunen Saana, Leino Ida, Lipsanen Anna, Murmann Ville, Nortunen Katja, Prauda Ringa, Pulli Juho, Rauhala Henri, Sarapisto Paula, Sillanpää Ulpu, Sundqvist Tatu, Sutela Elina, Toivanen Matias, Tupitsa Anniina, Vuontela Annelea, Vuori Leena, Yrttiranta Aino

Kestävän kehityksen koulutusohjelma, TKES09
2010

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

KESTÄVÄN MATKAILUN OPAS

Oppaan tuottaminen oli osa ympäristökasvatuksen kurssia, joka järjestettiin Turun AMK:n Kestävän kehityksen koulutusohjelmassa keväällä 2010. Oppaan ensisijainen tarkoitus on toimia apuna AMK:sta vaihtoon lähteville mutta siitä on hyötyä myös muille reissaajille.

Ulkomaille lähdettäessä on tärkeää pyrkiä matkustamaan mahdollisimman ympäristöystävällisesti. Tähän oppaaseen on koottu keskeisimpiä ongelmia ja niiden ratkaisuja, joita noudattamalla matkan laatu ei kärsi vaan parhaassa tapauksessa paranee useasta näkökulmasta katsottuna. Opas on jaettu osiin ennen matkaa ja matkan aikana. Lopussa on myös kuvattuna kolme erilaista matkustustyyliä ja tapoja auttaa matkakohteissa. Toivomme oppaasta olevan hyötyä Sinulle, hyvää matkaa!

SISÄLTÖ

1 ENNEN MATKAA	4
1.1 Suunnittelu	4
1.2 Lentäminen	4
1.3 Majoittuminen	5
2 MATKAN AIKANA	5
2.1 Vuorovaikutus paikallisten kanssa	5
2.2 Liikkuminen matkakohteessa	6
2.3 Ruoka ja veden käyttö	6
2.4 Esimerkkinä toimiminen	7
2.5 Minimibudjetti	7
3 TAPOJA MATKUSTAA	8
3.1 Junalla Euroopassa	8
3.2 Luonto- ja eläinmatkat	9
3.3 Hidas matkailu	10
3.4 Miten auttaa kohdemaassa	11
LÄHTEET	12

1 ENNEN MATKAA

1.1 Suunnittelu

Ennen lähtöä kannattaa matka suunnitella hyvin, sillä se helpottaa elämääsi matkakohteessa. Varaa tarpeeksi aikaa matkustamiseen ja jos mahdollista, matkusta muuten kuin lentämällä. Älä pakkaa kaikkea mahdollista mukaan, sillä varsinkin hygienia tuotteet kuluvat loppuun pitkän vaihdon aikana ja voit hyvin ostaa ne vasta kohdemaasta. Samalla vähennät myös mukanasikanettavaa taakkaa. Älä kuitenkaan lähde matkalle tyhjän laukun kanssa, ajatellen että ostat kaiken määrän päässä: rahankäytön suunnittelu etukäteen karsii matkasta pois turhan kuluttamisen.

Kohdemaan kulttuuriin kannattaa tutustua etukäteen, jotta uuteen elämään sopeutuminen olisi helpompaa. Myös paikalliset kierrätystavat on hyvä selvittää etukäteen, sekin edesauttaa sopeutumista ja voit toimia kestävästi alusta alkaen.

1.2 Lentäminen

Lentämisestä aiheutuu suuria kasvihuonekaasupäästöjä, joten lentämisen välttäminen olisi paras ratkaisu ympäristön kannalta. Jos ei kuitenkaan ole muuta vaihtoehtoa, lennä suoraan määränpäähäsi ilman välilaskuja. Osoitteessa www.lentolaskuri.fi kehoitetaan myös ottamaan selvää lentokaluston iästä. Uudemmat koneet ovat vanhempia vähäpäästöisempiä.

Muun muassa näillä Internet-sivuilla voit laskea lentojesi hiilidioksidipäästöt: www.atmosfair.de ja www.greenseat.nl. Sivuille voi myös maksaa niin sanotun päästömaksun. Maksu ei käytännössä kompensoi lennosta aiheutuvia päästöjä, mutta raha menee johonkin kestävästä kehityksestä edistävään projektiin. Sivuilta löytyy tarkempaa tietoa projekteista. Myös Maan ystävät ry:n ylläpitämällä sivustolla, www.lentomaksu.fi, voit maksaa päästömaksun.

Lentoyhtiöillä on myös omia päästölaskureita, mutta näihin ei kuitenkaan kannata täysin luottaa.

1.3 Majoittuminen

Jos lähdet vaihto-oppilaaksi toiseen maahan saattavat mahdollisuutesi asumisen valintaan olla hyvinkin olemattomat, etenkin jos asuminen on koulun puolesta järjestetty esim. campus-asumisena. Jos majoituksena taas on hotelli, kannattaa ottaa muutamia asioita huomioon. Ympäristömerkityt hotellit ja muut majoitusyritykset kannattaa selvittää, sillä EU ja pohjoismaat ovat ne sertifioineet tietyn standardin mukaiseksi ja ne tukevat varsin hyvin kestävän kehityksen mukaista matkailua.

Kuluttajaviraston mukaan ympäristömerkitty hotelli vähentää aktiivisesti energian- ja vedenkulutusta, käyttää ympäristölle haitattomampia kemikaaleja ja lajittelee jätteet, toimii hotellin ympäristöjärjestelmän mukaisesti, tarjoaa aamiaispöydässä luomutuotteita ja sen henkilökunta tuntee ja osaa opastaa ympäristöasioissa.

Parasta on rohkeasti tiedustella suoraan hotellista miten asiat on järjestetty. Myös osa matkayhtiöistä on luokitellut hotellit omilla ympäristökriteereillä ja niistä löytyy tietoa matkanjärjestäjien verkkosivuilta. (Kuluttajavirasto)

2 MATKAN AIKANA

2.1 Vuorovaikutus paikallisten kanssa

Paikallisiin ihmisiin tutustumalla saat aina paremman kosketuksen vieraaseen kulttuuriin, koska kaupungeissa alkuperäinen kulttuuri yleensä on sulautunut muihin. Yleensä he ovat myös kiinnostuneita matkailijoiden taustasta ja kotimaasta. Kerro siis vapaasti omasta kulttuuristasi ja kokemuksistasi.

Ennen matkaan lähtöä kannattaa ottaa selvää myös kohdemaan kulttuurisista eroista. Varsinkin pukeutumis- ja käyttäytymissäännöt voivat aiheuttaa ikäviä tilanteita. Esim. naisten kannattaa kiinnittää huomiota pukeutumiseensa, liian paljastavat asut eivät sovi joka tilanteeseen. Käyttäytymissäännöt saattavat olla yllättäviäkin, kuten jalkapohjien näyttäminen on loukkaus niin Thaimaassa kuin arabimaissa. Käyttäytymissäännöistä lisää tietoa saa mm. internetistä.

Syrjäseudun asukkaat ovat yleensä vieraanvaraisia ja ystävällisiä. Paras tapa heidän kanssaan pääsemiseksi hyviin väleihin on siis myös itse olla ystävällinen. Kielitaidon puutteenkin voi paikata puhumalla ystävälliseen sävyyn, kohteliaasti ja hermostumatta. Viestit menevät perille helposti myös pelkillä eleillä, joten kiinnitä

huomiota niihin. Jos tarvitset vain neuvoa, esimerkiksi oikean suunnan, ja kielitaitosi on puutteellinen, ehdintä yleensä riittää. Lisäksi voit yrittää havainnollistaa esim. piirtämällä.

2.2 Liikkuminen matkakohteessa

Kävellen pääsee tutustumaan ympäristöön ja näkee enemmän kuin autosta käsin. Kävelemään lähtiessä kannattaa kuitenkin huomioida sää: kuumassa ilmastossa lämpö saattaa uuvuttaa yllättävän nopeasti, joten vesipulloa on syytä pitää mukana. Kulje valmiita polkuja pitkin, jotta luontoelämyksestäsi ei jää rumia jälkiä ympäristöön.

Kävelyn lisäksi pyöräily on oiva vaihtoehto, mikäli haluaa liikkua nopeammin. Pyörän vuokraaminen eri matkakohteissa on yleensä suhteellisen halpaa. Mikäli matka on pitkä, tulee kyseeseen julkiset kulkuneuvot. Busseja kannattaa Suomen lisäksi suosia myös ulkomailla. Bussin kyydissä pääset nauttimaan paikallisesta tunnelmasta aivan uudella tavalla.

Jos kuitenkin vuokraat auton, kannattaa suosia paikallisia vuokraamoja suurten yhtiöiden sijasta. Säästääksesi energiaa autoillessasi, vuokraa auto porukalla. Näin saat autosta täyden hyödyn syntyviin päästöihin nähden.

Tietoa julkisesta liikenteestä ja muista ympäristöystävällisistä kulkutavoista löytyy esimerkiksi Internetistä tai voit myös hankkia matkaoppaan.

2.3 Ruoka ja veden käyttö

Älä lipsu ruoan suhteen edes ulkomailla. Suosi siis myös kaukana ollessasi lähellä ja fiksusti tuotettua ruokaa. Pyri syömään sesongin mukaisia tuotteita, sillä ne myös maistuvat parhaimmalta. Kasvispainotteinen ruokavalio on eettinen ja ekologinen vaihtoehto. Vieraassa maassa luomu- ja Reilun kaupan tuotteet ovat usein turvallisimpia valintoja, jos haluaa olla mahdollisimman varma siitä, mitä syö.

Älä tee kuten liian usein ulkomailla ollessa tehdään, eli suunnataan tutuiksi ja turvallisiksi miellettyihin, mutta usein todellisuudessa vähintäänkin epäilyttäviin, globaaleihin pikaruokapaikkoihin. Kokeile sen sijaan jotain aidosti ainutlaatuisia eli paikallisia erikoisuuksia. Muista, että ei kannata valita sellaista matkakohdetta, jossa ei uskalla syödä! Ruoan valmistaminen itse on hyvä vaihtoehto, mutta mikäli haluat ottaa rennommin, suosi paikallisia ravintoloita.

Hyvin harvoissa maissa on käytettävissä likimainkaan yhtä paljon puhdasta makeaa vettä kuin Suomessa. Matkailijoiden huoleton veden kulutus saattaa vaikeuttaa kohdemaan paikallisten asukkaiden elinoloja. Jos mahdollista, valitse vettä säästävä hotelli ja käytä vettä säästeliäästi. Ota pikasuihkuja ja käytä vesilasia pestessäsi hampaasi. Vältä vaatteiden pesemistä paikan päällä. Jos kuitenkin peset, käytä luontoystävällisiä pesuaineita, jotka hajoavat nopeasti. Noudata paikallisia WC-käytäntöjä eli ei mitään ylimääräistä viemäreihin, usein ei edes paperia.

2.4 Esimerkkinä toimiminen

Saapuessasi kohdemaahan ja uuteen kiehtovaan elinympäristösi on hyvä alkaa hetimiten perehtyä paikalliseen kestäväen kehityksen mukaiseen elämään. Sopeutuminen ja uuden elämänrytmin löytäminen voi siten kulkea käsi kädessä kestäväen kehityksen kanssa. Paikalliset ihmiset ja virastot ovat parhaita tiedonlähteitä, joiden tietämystä mahdollisesti tarvitset sopeutuessasi uuteen elinympäristöön. Samalla tutustut kulttuuriin paikallisten ihmisten kautta.

Oman esimerkin näyttäminen on hyvä muistaa myös matkalla. Ulkomaillakin voi ottaa oman kangaskassinsa mukaan kauppaan lähtiessään ja kävellä lyhyet välimatkat. Kerro rohkeasti omien tapojesi hyvistä puolista, sillä se voi edesauttaa ympäristövastuullisemman käyttäytymisen syntymistä. Meille suomalaisille itseltään selvät asiat eivät välttämättä ole sitä muualla. Joka maassa kestävä kehitys ei ole saanut vielä tukevaa jalansijaa joko hallinnolliselta puolelta tai yksityisten ihmisten keskuudessa. On hyvä muistaa, että yksikin ihminen voi edistää kehitystä. Ole rohkea ja ympäristösi kanssaihmissiin, ystäviin tai puolittuihin rakentavalla vuorovaikutuksella kestäväen kehityksen hyvistä puolista.

2.5 Minimibudjetti

Matkustamisen ei todellakaan tarvitse olla rikkaiden etuoikeus, ulkomaille voit matkata myös ekologisesti ja halvalla. Budjettimatkaaja ottaa matkasta ilon irti kulluttamalla järkevästi ja nauttimalla muista kuin rahallisesti arvokkaista asioista. Matkan saattaa tehdä samaan hintaan tai jopa halvemmalla kuin kotimaassa oleilu kustantaisi.

Minimibudjetilla matkustava säästää kustannuksissa majoittumalla hostelleissa tai hyödyntämällä esimerkiksi couchsurfing -periaatetta. Ruuan valmistaminen itse yhteiskeittiöissä tai leirinuotioilla säästää rahaa ja tutustuttaa uusiin ihmisiin. Kulukuvaneiksi voi valita junan tai laivan vaikka matka siten kestäisikin kauemmin. Vinkki: Ostoskeskusten välttäminen vähentää ostoshimoa ja rahaa jää käytettäväksi kokemuksiin.

Top 5 Vinkit

1. Tutustu matkakohteeseen etukäteen
2. Kunnioita paikallista kulttuuria
3. Säästä energiaa ja vettä
4. Minimoi jätteet
5. Käytä julkisia kulkuneuvoja

3 TAPOJA MATKUSTAA

3.1 Junalla Euroopassa

Euroopan sisällä junalla voi kulkea helposti maasta toiseen ja kaikissa suurimmissa maissa on myös erittäin toimiva sisäinen junaliikenneverkosto.

Käytännössä Suomesta Keski- tai Etelä-Euroopan maihin lähtevän on matkattava laivalla joko Ruotsiin tai Saksaan ennen junaseikkailun aloittamista. Tukholmasta voi jatkaa junalla Kööpenhaminan kautta Pohjois-Saksaan, josta on hyvät yhteydet joka puolelle Eurooppaa. Suomesta laivalla Rostockiin matkaava pääsee monipuolisten kulkuyhteyksien varrelle ja matkaa on helppo jatkaa mihin päin Eurooppaa tahansa.

Lippujen ostoa suunnitellessa kannattaa harkita Interrail-passin ostoa, sillä se on varsinkin pitkällä matkalla edullisin vaihtoehto ja lisäksi passilla saa alennusta laivamatkoista. Lisätietoja saa osoitteesta: www.interrailnet.com. Vaihtoehtoisesti voi ostaa kaikki junamatkat erikseen, mutta se tulee yleensä kalliiksi. Tosin monissa maissa, esimerkiksi Englannissa ja Saksassa, juna- sekä bussilippujen hinnat alkavat jopa vain yhdestä eurosta ja nousevat siitä sen mukaan kun lippuja ostetaan. Eli mitä aikaisemmin ostat matkasi, sitä halvemmalla pääset.

Junalla matkustavan kannattaa ottaa huomioon, että matkan ei välttämättä tarvitse olla vain keino päästä paikasta toiseen. On avartavaa pysähtyä matkan varrelle ja tutustua matkalla eri kulttuureihin, kaupunkeihin ja ihmisiin.

Paras sivusto junareittien suunnittelua varten on saksalaisen Die Bahn -junayhtiön sivusto: www.bahn.com. Sivuston aikatauluhaun avulla voi suunnitella eri reitti- vaihtoehtoja kaikkien Euroopan maiden välillä tai sisällä. Saat valmiit aikataulut

juna-, bussi, ja laivayhteyksineen ja voit valita eri reittivaihtoehdoista itsellesi parhaiten sopivan.

3.2 Luonto- ja eläinmatkat

Kosketukset luonnon ja eläinten kanssa ovat tärkeitä ja opettavaisia. Matkailun ansiosta useita kasvi- ja eläinlajeja on suojeltu. Huonosti järjestettynä erilaiset luontoretket ja kontaktit eläinten kanssa voivat kuitenkin aiheuttaa enemmän haittaa ja kärsimystä kuin hyötyä. Matkailija voi omalla käytöksellään ja valinnoillaan vaikuttaa paljon siihen, millä tavalla hän vaikuttaa kohdemaansa luontoon ja eläimiin. Luonnossa liikkujan tärkein ohje on jättää mahdollisimman vähän jälkiä luontoon sekä maalla että merellä. Metelöinti, roskaaminen, eläinten häiritseminen ja kasvien tai eläinten vahingoittaminen on kiellettyä.

Ennen luontoretkeille lähtemistä on hyvä ottaa selvää retken järjestäjästä. Oppaiden tulisi olla koulutettuja, sillä tietämättömät ja piittaamattomat oppaat voivat vahingoittaa ympäristöä. On hyvä suosia paikallisia luontoretkien järjestäjiä.

Hyvä vaihtoehto eläintarhoissa vierailuille ovat käynnit eläinten pelastuskeskuksissa ja vanhainkodeissa, joissa hoidetaan hylättyjä ja kaltoin kohdeltuja eläimiä. Eläinten hoitoa on mahdollista seurata, ja joissakin paikoissa pääsee itse osallistumaan niiden hoitoon. Samalla paikan toimintaa voi tukea pienellä lahjoituksella tai vaikka adoptoimalla itselleen oman eläimen, joko teoriassa tai käytännössä.

Valas- ja delfiiniristeilyjen suosio on kasvanut huimasti. Vastuullinen risteily edistää tietoa ja samalla lisää suojelua. Kasvanut suosio kuitenkin lisää myös piittaamattomuutta matkanjärjestäjien keskuudessa. Valaita on saatettu ahdistella ajamalla veneellä liian lähelle, jolloin ne stressaantuvat ja pahimmassa tapauksessa jäävät veneiden jalkoihin. Suosi siis vain vastuullisia retkien järjestäjiä.

Monesti matkoilla tarjoutuu mahdollisuus erilaisiin eläinratsastuksiin, kuten hevosvaunuajeluun, kamelilla ratsastamiseen tai safariajeluun norsun selässä. Eläinten kuntoon on kuitenkin kiinnitettävä huomioita ennen ratsaille astumista. Eläimiä kaltoin kohtelevalle yritykselle ei kannata rahojaan antaa.

Kukkotappelut tai härkätaistelut ovat eläimille erittäin tuskallisia ja lopuksi eläimet kuolevat vammoihinsa tai ne joudutaan lopettamaan. Myös erilaiset valokuvat söpöjen eläinten pentujen kanssa kannattaa jättää suosiolla väliin. Taustalla voi olla epäilyttävää ja epäinhimillistä toimintaa.

Aina kun huomaat, että luontoa tai eläimiä kohdellaan kaltoin, anna siitä palautetta tai ilmoita asiasta viranomaisille. (Kalmari, Kelola: Vastuullisen matkailijan käsikirja, 2009)

3.3 Hidas matkailu

Hitaus ilmenee matkailussa tietoisina valintoina käytettävissä olevan ajan, rahan, matkustusmuotojen ja kohteiden välillä. Lyhyemmän matkan voi yhtä hyvin tehdä lähialueille, joista yleensä myös löytyy kiinnostavia paikkoja, kunhan vain pysähtyy etsimään.

Hidas matkailija valitsee junalla tai meritse kulkemisen ja todella matkustaa, eikä vain suorita siirtymistä paikasta A paikkaan B. Reitti voi olla polveileva ja mahdollistaa tutustumisen useisiin paikkoihin, jossa ei kannata stressata juoksemalla liian monen nähtävyyden perässä.

Matkustamiseen kuluu tietenkin huomattavasti enemmän aikaa kuin nopeasti liikuen ja siksi matkan olisi hyvä kestää pidempään kuin viikko tai pari. Tämä antaa mahdollisuuden todella kokea ympäristönsä. Hitaan matkailun ideana on kohde- maassa vierailemisen sijaan aidosti elää siellä. Tämä erityisen kätevästi vaihtoopiskelun yhteydessä toteutuva ohjenuora tarkoittaa lyhytkestoista kodiksi asettumista. Hidas turisti vuokraa pienen asunnon keittiöineen täyden palvelun hotelli- huoneen sijaan ja pyrkii tutustumaan paikallisiin naapureihinsa jokapäiväisessä elämässä.

Matkamuiستojen hankinnassa ei kannata sortua muoviseen turistikrääsään, vaan pyrkiä hankkimaan jotakin paikallisesti tehtyä ja itselle tarpeellista. Tällöin saat todennäköisesti jotakin, joka on tehty hitaammin ja kestää pidempään kuin mikään marketista ostamasi esine.

Olennaisinta hitaassa matkailussa on nauttia kaikessa rauhassa. (Slow Movement, Suosi ekoa, Helsingin Sanomat)

Slow

Viime vuosina käsite ”hitaus” on alkanut ilmenemään yhä useammin positiivisessa valossa. Kyse on kansainvälisestä ”Slow movement” ilmiöstä, joka pyrkii kyseenalaistamaan kulutusyhteiskunnan synnyttämän kaikki heti nyt – asenteen. Kantava ajatus on tehdä tekemisen arvoisia asioita kunnolla, kestävästi ja nautiskellen.

Down

Toinen hitauden yhteydessä usein mainittu käsite on ”downshifting”. Sana viittaa vähentämiseen, usein tavaran ja liiallisen touhottamisen määrään. Downshifftaajalle tärkeää on osata jättää turhia asioita tekemättä, jotta mielellä olisi aikaa rentoutua ja todella käsitellä sitä, mikä on elämässä itselle oleellista. Hitauden ideologia voi johtaa ympäristöystävälliseen toimintaan ilman elämänlaadun kärsimistä.

3.4 Miten auttaa kohdemaassa

Etenkin köyhiin kehitysmaihin matkustaessa on hyvä miettiä mitä voisi tehdä kohdemaan hyväksi ja kansalaisia auttaakseen. Yksi hyvä keino auttaa on kummilapsen ottaminen. Jos tiedät jo hyvissä ajoin tulevan matkakohteesi tai maan, jonne haluat harjoitteluun tai vaihtoon, voit ottaa kummilapsen kyseisestä maasta ja tutustua lapseen kirjeiden avulla. Matkalla ollessasi voit sitten vieraila kummilapsesi luona ja nähdä omin silmin apusi merkityksen. Muun muassa Plan, World Vision, SOS-lapsikylä, Interpedia, Operaatio Ruut ja Fida International –järjestöjen kautta voi hankkia kummilapsen eri puolilta maailmaa. Jos matkakohde selviää vasta hieman ennen lähtöä, voi kummilapsen ottaa myös paikanpäältä, eikä tällöin välttämättä tarvitse toimia minkään järjestön kautta.

Jos kummitoiminta tuntuu opiskelijabudjetilla liian kalliilta, voi apuaan antaa muutenkin. Kehitysmaissa koulussa käyvillä lapsilla ei usein ole varaa koulutarvikkeisiin. Voit auttaa ja ilahduttaa lapsia viemällä paikalliseen kouluun esimerkiksi kyniä tai muita koulutarvikkeita. Voit myös lahjoittaa rahaa koululle, jolloin apua saavat useammat. Raha käytetään yleensä opettajien palkkoihin ja oppimateriaaleihin. Kehitysmaissa paikalliset ovat kiitollisia myös vaatteista, ruoasta, peseytymistarvikkeista tai mistä tahansa hyödyllisestä. Voit esimerkiksi maasta pois lähtiessäsi jättää paikallisille vaatteita, joita et enää tarvitse, sekä shampoo- ja saippuapullot.

Voit auttaa myös tarjoutumalla esimerkiksi avuksi peltotöissä tai kotiaskareissa. Pienikin apu on aina eteenpäin ja samalla saat itsellesi hyvän mielen. (Operaatio Ruut, World Vision, SOS- lapsikylä, Fida, Interpedia, Plan)

LÄHTEET

DesingDiscussions.org –lehti 2010: 2.

Fida International 2010. Kummina muutat maailmoja.
<http://www.fida.info/fi/tyomme/kummilapsityo/?id=134>

Finnmatkat 2010. Vinkkejä vastuulliselle matkailijalle.
<http://www.finnmatkat.fi/35940/Kestava-matkailu/Vastuullinen-matkailija/>

Interpedia 2010. Ryhdy kummiksi.
<http://www.interpedia.fi/kehitysyhteisty/index.html>

Interrail 2010. www.interrailnet.com, www.bahn.com

Kalmari Heidi, Kelola Kati 2009. Vastuullisen matkailijan käsikirja
<http://www.mtv3.fi/matkailu/arkisto.shtml?60208>

Kuluttajavirasto 2010. Eko-ostaja, Suosi ympäristömerkittyä majoitusta.
<http://www.kuluttajavirasto.fi/fi-FI/eko-ostaja/matkailu/majoitus/>

Operaatio Ruut 2010. Tule mukaan avustustyöhön.
<http://www.operaatoruut.fi/toiminain.html>

Plan suomi Säätiö 2010. Lapsen kummius. <http://www.plan.fi/fi-FI/lapsen-kummius/>

Reilun matkailun yhdistys 2010. Suosi paikallista.
http://www.reilumatkailu.fi/reilun_matkailijan_ohjeet/

Reilun matkailun yhdistys 2010. Reilun matkailijan ohjeet.
http://www.reilumatkailu.fi/reilun_matkailijan_ohjeet.html

Reilun matkailun yhdistys 2010. Reilun matkailun ohjeet.
<http://www.reilumatkailu.fi/reilunmatkailijanohjeet.html>

Slow Movement 2010. What is slow travel.
http://www.slowmovement.com/slow_travel.php

Suosi ekoa – vinkkejä vastuulliseen kuluttamiseen.
<http://www.suosiekoa.fi/kolumnit>

SOS- lapsikylä 2010. Kummi - tukesi on korvaamaton! Rakastava koti jokaiselle lapselle.

https://www.sos-lapsikyla.fi/Tue/Kummi_ja_kummius_SOS-Lapsikylatyon_tukimuotona/Pages/default.aspx

The International Ecotourism Society Ecotourism 2010. Tips for Travellers.
<http://www.ecotourism.org/tips-for-travelers>

Venesmäki, Elina 2009. Hitaan matkailun suosio kasvaa – tietenkin hitaasti. Helsingin Sanomat 12.9.2009.

<http://www.hs.fi/kotimaa/artikkeli/Hitaan+matkailun+suosio+kasvaa+%E2%80%93+tietenkin+hitaasti/1135249258472>

World Vision 2010. Ryhdy kummiksi. <http://www.worldvision.fi/kummiksi/>